

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénz a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulaférvárra a várba küldendők.

Intelligite! *)

„Keressétek előbb az Isten országát és annak igazságát, s a többi mind hozzáadatik nektek.“

Mily pusztitást tesz azon lapok folytonos olvasása, melyek az új pogányság elveivel telített uralgó áramlat szolgálatában a társadalom keresztény alapját szétmorzsolják; mily igaznak valósul e téren is ama közmondás, mely szerint *»Gutta cavat lapidem, non vi sed saepe cadendo«*; bizonyítja a következő történetecske is:

Midőn a „Religio“ lánglelkű szerkesztőjének *»Quid nunc? — Quid tunc?«* című harsonaszerű röpiratát egyik világi barátommal közöltem, az — a tüzes fejtegetés ellenállhatlan benyomása alatt — ily szavakra fakadott: Minden sora egy mázsasúlyú igazságot foglal magában; valóban ideje az államrontó elvek zsarnoksága alól szabadulnunk; de, bocsánatot kérek, jó Péterem! ezt a röpirót által ajánlott imádkozó-társulat alakítása által el nem érjük; én azt hiszem itt erélyesb eszközökhöz kellene tognunk, mint a milyen a szentséges Atyánk által is ajánlott olvasó-elmondása, a tertiarusok és tertáriák fölélesztése és a röpirat által tervezett *»Hitvalló Társulat«* életbe léptetése.

Ismervén emberemet; tudván, hogy mint hívő szülők keresztény szellemben nevelt sarja, még mindig ragaszkodik szent vallásunk hitcikkelyeihez, s hogy nem szivesugallatára, hanem egy bizonyos napilap folytonos olvasásának befolyása alatt tevő nyilatkozatát, a következőket válaszolám neki: Több alkalommal folytatott barátságos beszélgetéseink folyományául, mint Ön által is elismert igazságot felállíthatom e tételt: Az 1517.

ben megindult mozgalom alásván az egyház tekintélyét, a szabad vizsgálat elméletével ajtót nyitott az egyéni szabadság téves felkarolására, minden isteni és emberi, egyházi és állami befolyásolás alóli kibúvára. Az egyházi forradalom által született a korlátlan kritika és oppositio által iskolázott radikalizmus idézte elő aztán az 1789-ki forradalmat és vele a politikai revolúciók korszakát, mely a tekintély elleni gyűlöletet, az emancipáció utáni vágyat, a kételkedést és tagadást, végre a hitetlenséget mind nagyobbra és nagyobbra növeszté. E bomlasztó, a kereszténység elveivel homlokegyenest ellenkező irányok és nézletek már a népek legalsóbb rétegei közé is hatnak és ezzel csaknem rohanva beléjutunk a forradalmi fejlődés utolsó és legborzasztóbb korszakába: a *szociális forradalom* korszakába. — S ha e fejlődések folyamát, mely Európa vezérnemzeteit annyira zaklatja, bennök a társadalmat felforgatással fenyegeti, behatóbban vizsgáljuk, legott belátandjuk, hogy amaz egyházi forradalomnak a tekintély megvetése, a politikainak az amabból fejlődött racionalizmus s végül a szociális forradalomnak az atheismus a talaja, melegágya és kertésze.

Abban is egyetértünk, hogy e szociális forradalom vagy a kereszténység győzelmével vagy pedig egy borzasztó katasztrófával, t. i. a forradalmi elvek ideiglenes győzelmével fog végződni, melyből azonban a régi keresztény világrénd s a keresztény egyház újból, mint egy phönix a hamuból, fog kikelni; mert a forradalom legvégsőbb consequentiája az atheismus és socialismus, a nihilismus és materialismus állandó művet nem hozhat elő. És így meg vagyok győződve, hogy Ön is azok közé tartozik, kik inkább az elsőt, t. i. a kereszténység győzelmét óhajtják, s mint magyar hazafi bizonyosan irtózik a dilemma második részének bekövetkezésétől.

Ezt akarva, t. i. hogy a kereszténység elvei

* A „Religio“ közelebbi számaiban megjelent s a kath. egyelet élet szervezésére vonatkozó jeles cikksorozat alkalmából.

ujból általános érvényre jussanak, akarnunk kell mindazt, mi a rajzolt forradalmi fejlődést honunkban nemcsak megakasztja, hanem megis semmisíti; tehát főleg és mindenek előtt azt, hogy a társadalom keresztény alapja megőriztessék, a forradalmi elvek hatása alól, melyek egy új popányosság talajára vezetnek, kiszabadíttassék. Keresnünk kell az Isten országát és annak igazságát; azaz: arra törekednünk, hogy a nyilvános és családi nevelés, a tudomány, a művészet, a kereskedelem, és ipar, a gazdaság terén, szóval életünk minden viszonyaiban nem azon hamis és pogány tanokat kövessük, melyek ama jelzett katasztrófára vezetnek, hanem a kereszténység, a békét, a valódi haladást, t. i. minden jóban való előmenetelt biztosító elveit érvényesítsük.

És most sziveskedjék a: *Quid nunc?* — *Quid tunc?* írója által ajánlott »Hitvalló Társulat« alapszabályait még egyszer figyelmére méltatni. Ezek így szólnak:

1. A beírott személyeknek kötelességökben áll a fő és szükséges imádságokat és a hitnek legszükségb titkait jól tudni, hogy a gyermekek és más tudatlanok is a ker. kathol. hitben jobban-jobban oktattassanak

2. A beírott személyek erős új fogadást tesznek a halálos vétkek kerülésére, ha pedig megestek, töredelmes gyónás által az Istenhez azonnali megtérésre, másokat szintén igaz poenentiára felindítani buzgólkodván.

3. A beírott személyek gyakorolják magukat a három fő isteni indulatokban, ugymint: hit, remény és szeretetben és más istenes cselekedetben; a teljes Szent-Háromságot egy Istenben ismerni és szüntelen imádni, az Úr Istennek szent anyját naponkint tisztelni, nemkülönb ezek tiszteletét minden tehetségök szerint terjeszteni igyekeznek.

Vajjon ez egyszerű eljárásnál jobb módot kifog azon célra, hogy a kereszténység elveihez visszatérjünk, azokhoz szilárdul ragaszkodjunk, kitalálni? Mivel vértézhetjük fel magunkat jobban ama téves tanok, veszélyes irányzatok és rontó befolyások ellen, mint e Társulat tagságának megfelelő magunkviseletével? Ki ez alapon álland, bizonyára sem atheista, sem socialista, sem nihilista, sem materialista nem leend, sem a felsőbb, sem az alsóbb rétegeiben a társadalomnak.

A mi pedig a harmadik rend fölélesztését illeti, mely hasonló irányzat mellett még a tevékeny keresztény szeretet többnemű cselekedeteinek gyakorlására is kötelezi tagjait*) és mi az olvasó nézi, mely megváltásunk titkaira emlékeztet, a boldogságos Szűz szívnesemítő tiszteletét előmozdítja: nem egyházunk több századi élete tanusítja-e hathatós befolyásukat?

*) Az erdélyi szentferencziek tartományfőnökének e rend visszaállítására körüli buzgalmára Isten bő áldását kérjük.

Mindezek után szíveleje meg még ama roppant kilátást is, melyet többször említett röpirat szerzője e szavakban foglal össze: E hitéleti alap-egylet körül csoportosíthatók azután a többi kath. egyletek és körök, nem és kor, rang és foglalkozás szerint a kath. olvasó és társalkodó egyletek, a gazda, iparos és polgári körök, a jótékony egyletek szegények fölségélyezésére, betegek vigasztalására, elhagyottak felkarolására, iskolák, templomok támogatására.

És mind ez egyletek ügyeinek megbeszélésére, képviselésére, ha egyszer a „Hitvalló Társulat“ több helyen létesülve e tekintetben is biztos olvasóközönséget nyújtand, meglehet majd Budapesten egy katolikus napi néplapot megindítani, s így — mint szentséges Atyánk mondá — sajtót szembe állítva sajtóval, a katolikus közpolgár számára is valódi népies irányu hasznos és üdvös olvasmányt szerkeszteni.

S végre — mondá beleegyezését barátságos kéznyújtással kifejezve hitrokonom — hogy e biztos alapu, a győzelem sikerültét elősegítőleg berendezett építmény illő tetőzettel is birjon, nem joggal várjuk-e a *Katolikus tudós társaság* vagy *Akadémia* létrejöttét, melynek megindított eszméje nem tudjuk mi okból késik az éji homályban!

V. K.

Helységnevek.

— Statisztiko historiai tanulmány. —

K. Gyárfástól.

Vannak életünkben perczek, midőn még a legvérmesebb szangvinista is kivetkezve természetéből, egészen az ellenkező végletbe esik és angol flegmával nézi a dolgok menetét. Az ily flegmatikusok némelyikének mégis van valami különc feltűnő oldala, az t. i. hogy bár a legnagyobb indifferentizmussal nézik is a világ folyását: de valami módon szeretnek a ritkaságok és újdonságok bizonyos nemével feltűnést gerjeszteni magukról. Így cselekedett azon flegmatikus különczködő angol, ki kiszámította, hogy egy egészséges ember fején hány hajszál lehet. Ha elizeusi főt értett, még könnyű mesterség lett volna, de egész másnak számította meg. Mekkora volt a summa: nem emlékszem. Hogy nagy volt, az természetes; s valószínű ép azért nem emlékszem rá, mert nagy összegeknek főben s még inkább zsebben tartásához eddig elé gyarló memoriámnak nem volt bő alkalmam magát edzeni. Azonban vigasztal az, hogy a nagy jövőnek tulajdonosa levén, még csak annak van annyija, ki velem a jövőre konposszeszor. Szerencsére nem kell ily birtokra adót fizetni.

De a dologhoz!

Tehát az angol kiszámítá hajunk átlagos sűrűségét. (Sokan erre azt mondják: épen ezáltal tünteté ki koponyája higvelejűségét). De bármit is mondjon a világ egy asszonyi gyengeségnek mégis hizogott: kedvezett a kíváncsiságnak; mert hisz, ki ne lenne kíváncsi hajszálai számára? Egy nyírés után hajszálaimat magam is meg-

számítám. 10.000 volt számuk. Husz drbnak csak — mint a borbély mondá — nyoma van meg. Ezeket egy leczke felmondásával felharagított volt tanárom méltóztá'ott emlékül kiszedni. Ki ily dolgokkal foglalkozik szőrszálhasogatólag munkálkodik ugyan és mesterségeért nem kap egy batkát sem. De mégis lehet valamely jóakaratu szerkesztő, ki, tudva publikumának tudományszomja mellett kíváncsiságát is: ha nem is elébb, legalább akkor, mikor nincs más mi kiüsse a nyeregből — egy-két oldalt ajándékoz ily statitiko-historiai subtilitásuknak is, hogy legyen, mitől idővel valamely tudományrágó egér megpukkanjon.

Ily kecsegtető reménységgel fogtam jelen tanulmányom összeállításához munkatársaim és forrásaim lévén több schematizmus, helységnévtár, különösen „A magyar korona országainak legujab helységnévtára“, Béla király Névtelenjének s Kézai Simon mesternek kronikái, Szent István kisebb és nagyobb legendája, Szent Imre, László legendái, Szent Gellért élete stb. Mi művemben új van az a kompozíció; mi benne rossz van az az ujdonság — mi maga a kompozíció. És épen jelen művemnél ez az egyetlen érdemem és jutalmam, mely utóbbtól ösztönöztetve megkezdem tanulmányomat, melyet olvassatok nagytürelmű békeséges figyelettel!

Én tanulmányom elé tett „*Helységnevek*“ — alatt nem az összes magyar biradalom helységeit értem, hanem csak a szorosabb értelemben vett Magyarországeit (Erdélyivel együtt), kizárván Horvát-Szlavonia országokéit és a fiumei kerületet. S ezek közül is *csak azokat jegyeztem össze, melyek keresztény neviük* — és pedig vagy „szent“ jelzővel vagy anélkül pld. Szt.-Mihály és Mihályfalva stb. Tehát „Helységneveim“ alatt csak is a *keresztény neviük* értendők, mert más nevü igen természetesen sokkal több van az alább közlendő 1673. számnál. Mi aztán ezekre következnék, mint: pusztá, major, falu, város stb. ezeket mellőzöm; mert kizárólagos czéloom csak a keresztény nevek statitiko-historiai tanulmányával általánosan, s azután különösen 12 névvel *részletesen* foglalkozni, közben-közben bizonyos következtetéseket is vonva le egyik vagy másik Szentről az őket illető tisztelet, nemzetiség s hazafiságra vonatkozólag stb.

Van tehát Magyarországon, ha jól sikerült számítanom, összesen 1673 helység, mely keresztény névről, vagy ezeknek etymologikus tovább fejlesztése után neveztetik. (Csak *politikai* s nem egyházi elnevezéseket értek.) Ezen 1673 helység kisebb nagyobb mennyiségben 157 keresztény névről kereszteltetett el; és pedig 445 (negyszáznegyvenöt) elé oda van téve a „*Szent*“ jelző (pld. Szt.-György) 1228 eüött pedig hiányzik, pld. Jakabfalva. A keresztény nevek, melyek származékaikkal politikai helységek nevei is — ezek:

Abrahám, Ádám, Adel, Adolf, Adorján, Agoston, Agota, Akos, Albert, Albrecht, Alexandra, Amalia, Ambrus, Anasztázia, András, Angyal, Anna, Antal, Antonia, Aurél.

Bagomér, Balázs, Bálint, Balomir, Barabás, Bartos, Béla, Benedek, Bernát, Bertalan, Bethlehem, Biri, Bogdán, Bogyszló, Boldogasszony (Mária,) Borbás, Borcsa, Budamér Békalla,

Domján (Demján), Dávid, Demeter, Dénes, Domokos, Edmund, Egyed, Elek, Endre, Erneszt, Ervin, Erzsébet, Etelka, Eugén.

Fábián, Ferdinánd, Ferenc, Flóra, Fülöp.

Gábor, Gál, Gergely, Gusztáv, György (Győr), Gyula, Gerlicze, Gotth. Groth.

Háromság, Helena, Herman, Hubert.

Ida, Ilka, Ilona, Ilye, Ilma, Imre, Ipoly, Irma, Isten, Iván, István, Izsák.

Jakab, Jákó, Janka, Janó. (Jankó, János), Jenő, Jolánka, Jozefine, Joska, József, Jobb.

Kálmán, Karló, Károly, Karolina, Kata, Káz nér, Kelemen, Kereszt, Király, Kisasszony (Mária), Kozma.

Lajos, Laczika, László, Lázár, Lehomér, Lénárt, Lengyel, Leona, Leokádia, Leopold, Leondina, Lélek, Lipót, Lot, Lottard, Lőrincz, Luka, Lukács.

Margita, Mária, Márk, Márton, Máté, Mátyás, Melanie, Mihálec, Mihály, Mika, Miklós, Mindszent, Miriszló, Móricz.

Nándor, Nikla.

Pál, Péter.

Rudolf, Rokus.

Salamon, Sámson, Sándor, Sára, Simon, Stefanie, Szaniszló.

Tamás, Tibold, Tivadar, Togyer.

Vaszilló, Vilma, Vilmos.

Zsigmond.

Ha jól sikerült összejegyezniem e szentek azok, kikről összesen 1673 helység nevet vett.

Alpár, Árpád, Buda stb neveket, mint nem keresztényeket azért nem vettem be értekezésembe, mert ezzel a keresztény nevek szellemének népünkre való befolyását is helyenként akarva kitüntetetni, azok mint czéloomhoz nem vezetők szándékosan lettek kihagyva, noha számos hely megőrökitte azok dicső neveit is, kik Árpád apánkkal hazát szerezve, nemzeti pántheonunkban méltán foglalnak helyet. A dologhoz sokkal közelebb áll annak felemlítése, hogy a helységek neveinél is ugy az alsó, mint felső klerus szépen van képviselve, lévén a helység nevek közt élükön Pápával egy Érsek (ujvár) 12 Püspök, 5 Prépost és 38 Apátja. Ezek mellett mely alázattal áll 6 Apácza, sanyargatta magát 26 Remete s bizalmával megtisztel 26 Barát. Csakhogy fájdalom, ezek most csak „régidal és régi dicsőség“, mert pld. az erdővidéki Apácza is hiába keresünk apáczáat.

De a dologhoz!

Nem említem fel, hogy az 1673 keresztény nevü helység közül egyik vagy másik mekkora mennyiségben vesz nevet valamely keresztény névről, csupán csak azou szenteket emelve tüzetesebben ki, kik legtöbb számban szerepelvén a helységneveknél: egyszersmint mennyiségi jelzőjét képezik a nép egyik vagy másik szent iránti tiszteletének.

Eszerint a statitika következő: Első János 121 számmal. Második Márton 89 számmal. Harmadik Mihály 78 számmal. Negyedik Miklós 77 számmal. Ötödik György 72 számmal. Hatodik Király (István) 69 számmal. Hete

dik Mária 48 számmal. Nyolczadik Pál 46 számmal. Kilenzedik Péter 44 számmal. Tizedik László 41 számmal. Tizenegyedik Imre 34 számmal. Tizenkettődik Erzsébet 19 számmal.

Ezek azon keresztény nevek, melyek legtöbbszőr fordulnak elé, mint magyar helységek nevei. A többi 145. ker. név statisztikáját az olvasóra is unalmas aprólkos felszámítgatások miatt nem közlöm. Eme 12-ről is megjegyzem, hogy nem áll róluk nevezett mindenik helység előtt a sz. jelző. Azon esetben, midőn t. i. a *Szent* jelző is előfordul a fenn közölt statisztika ily fordulatot vesz: Első helyen áll György 57 számmal. Második helyen áll Miklós 52 számmal. Harmadik helyen áll Márton 50 számmal. Negyedik helyen áll Mihály 39 számmal. Ötödik helyen áll Péter 34 számmal. Hatodik helyen áll Király (István) 29 számmal. Hetedik helyen áll János 28 számmal. Nyolczadik helyen áll László 27 számmal. Kilenzedik helyen áll Mária 21 számmal. Tizedik helyen áll Imre 21 számmal. Tizenegyedik helyen áll Pál 12 számmal. Tizenkettődik helyen áll Erzsébet 9 számmal.

De akár sz. jelzővel, akár anélkül tekintjük e keresztény neveket: tény az, hogy aránylag róluk vesz legtöbb keresztény nevű helység (1673 közül) elnevezést.

És vajjon mért?

E kérdésre a historia részéről felvilágosító kellő feleletet nem nyerünk. Azért midőn hallgat, vagy legalább direct határozottsággal nem beszél Kló: szabad történelmi találgatásokkal élni, szabad conjecturákat csinálni, különösen ha ezekre valamely rendkívüli körülmény feljogosít, vagy illető szenteknek nemzetünkhöz való bensőbb viszonyából a helységeknek róluk való elnevezésére konkludálni lehet. És ezen kérdés megoldására vannak is konjekturalis érveim, miket illető szentek feltűnőbb s követésre méltó erényeiből s népünkhöz való viszonyából igyek zem kifejteni, támogatva ezen érveimet azon adatokkal, melyek tárgyamhoz illően régi krónikáinkban rendelkezésére állanak. Tehát:

Kézai Simon mester I. Béla uralkodásáról is szóló kronikájában azt mondja, hogy „alatta a magyarok a hitet és keresztiséget elhagyták, esztendeig tévelygván a hitben úgy, hogy sem pogányoknak sem keresztényeknek nem látszának.”

Eszerint historiai tény, hogy a pogányság I. Béla alatt még egyszer felemelte vala fejét, hogy ne a keresztények Istene legyen a magyarok Úra, hanem rendelkezék felettük a Szerencse, harczolván Armánnyal, s Árpád unokái a csaták mezején Hadurnál keresnének segélyt. Azonban e kísérlet a magyar pogányság végső fellobbanása volt, melyben lelkét kiadta, hasonlóan a kialvófélben levő gyertyához, mely úgy hirtelen erős fellobbanás után örökre elveszti fényét. Ez időben történt, hogy a pogányság végkép elfojtatván családok úgy, mint helységek régibb nevöktől megválva, azt kereszténnyel cserélték fel. Így történt, hogy igen sok helység és család ősi neve kiveszve: a historikusok és geneologusoknak sok fáradságba kerül míg valamely család vagy helység nevének visszaeredetetésében az ősiségre sikerül rábukkanni. Ily

nehézség merül fel azon helységek sokjánál is, melyek fenn közölt alfabetikumos névsornak — különösen pedig az előbb ériatett 12 sz. valamelyikétől keresztelték el magukat, — noha nem tagadhatni, hogy idők folytán egy vagy más neves család is valamelyik sarjának keresztnevről nevezte el pusztáját, majorját, falvát stb. ép úgy mint a városok utczáiban szokás egyik vagy más nevezetea egyeniség emléket megörökíteni. A helységeknek keresztény nevekkel való ez újabb elkeresztelése annyiban különbözik az ősi időkéitől, hogy míg a vallásos szt. haddan a *szent* előnevet: is használta a helység előtt: addig erre a legújabb kor nem ad semmit, ép úgy mint a reformáció, mely akárhány Szent-Mihály — Szt-György stb falvából egyszerűen Mihály-, vagy György falvát csinált, vagy plané egészen át is változtatta csinálván pld. Szt. Lélekből Szent-Gerlicét. A helységeknek nevei ily változáson a rom. és gr. katolikusoknál, ugy a disunitusoknál is, nem mentek keresztül. Azért nálunk és náluk még vannak *Szent* Istvánok, *Szent* Imrék, *Szent* Györgyök; *Szt.* Miklósook stb. hűségesen végig tisztelve azon szentet, kiről iratnak helységeik.

— Folyt. köv. —

T Á R C A.

Az egyetlen leány.

(Beszély Jává Meláttitól.)

Hemsteede Leo német fordútsa után.

Prokupek Sámuel.

V. Fejzet.

Az éj beköszöntött. A villa salonjában ott nyugodott a gyászpadon Cecilia Dornburg bárónő porhüvelyé. A falak fekete fátyollal voltak bevonva ezüst diszitményekkel, ezüst gyertyatartók viaszgyertyákkal környezék a ravatalt. Itt nyugodott Czilla fehéren mint márványszobor — mintha szunnyadna, színtelen ajkai körül fájdalommal mosoly játszott. Fehér rózsakoszoru füzé össze szöke fürteit, kezei mellén összekulesolva. Sohasem volt szebb, mint most — a halál vonásaira a szelid nyugalom kinyomatát varázsolá. —

Mártha egyedül volt a kedves halott mellett, imádkozott és sírt. Az orvos Bloemerter asszonynak és Frigyesnek altatót adott, hogy fájdalmukat egy kis időre eltompítsa.

Az atya, kit a csapás megöröni nem tudott, dolgozó szobájába ült a szükséges levelek megírásával foglalkozva.

Halálcsend volt; künn a magas csillagos ég bágyadtan ragyogott a szomorúság laka felett, — semmi zaj sem zavará meg a csendet, — mintha a természet is szánakoznék a fölött, hogy egy fiatal, vidámteljes élet fátylaja kialudott.

Nemsokára egy köpenyébe mélyen burkolódzott férfiú alakja tünt fel a rácsozat mellett, hol a bemenet nyitva állott. Felnézett az ablakra, csak két szobában volt

világosság Bloemerter dolgozószobájában és a salonban. Néhány lépéssnyire visszavonult és egy fa alá húzta meg magát. Kis időre egy szolga ment ki, — az ajtót nyitva hagyván, erre a rejtélyes alak gyors elhatározással az előcsarnokba lépett.

Mártha rémülve felugrott.

— „Albert! drága gazdám!”

Albert hallgatást intve lassan a ravatal felé indult.

A fény elvakította, kezeit szeméhez emelve mereven nézte a fiatal nő mozdulatlan tetemét. —

Mártha könn ei újból megeredtek.

— „Szegény Czilla!” sóhajtott végre s az erős férfi megtörve a fájdalom terhe alatt, térdre hullott s arcát kezeibe rejtve, hangoz sokogásban tört ki. —

Nem gondolt most azzal, hogy Czilla boldog volt és boldog volt épen a vele való szakítás következtében, — csak a halál lebegett most szemei előtt a maga borzasztóságában, s a fájdalom, mely lelkében dult, üdvös változásokat eredményezett érzelmeiben. A keserűség és öcsese elleni gyűlölet mint varázsütésre tünekezni kezdettek szívéből.

A halál, ezen nagy kiengesztelő, mindent kiegyenlített, kivált a jelen pillanatban, — s ha Frigyes most belép és megpillantja gyászoló fivérét késéskivül egymás karjaiba hullanak s a szeretett halott drága emlékének szentelt kölcsönös könnyekben fojtják el az ellenséges érzelmeiket. —

De senki sem látta Mártán kívül Albertet megindulásában, ki fel nem tudta fogni, hogy miként bánkódhatik fiatal ura annak halála fölött, ki neki annyi fájdalom okozott. —

Sokáig térdelt itt Albert mintegy megtörve a fájdalom sulya alatt.

— „Oh Mártha!” — szólt végre felemelkedve — „nem hiszem, hogy meg van halva, — ismertem őt azon időtől, midőn még bölcsőjében ringatták. S most így kell viszontlátnom. Frigyes boldogítja nemde és ő elégedett volt?” —

— „Igen. . . csak ha nem lett volna oly akaratos. . . ma születésnapja. . .”

— „Szerencsétlen nap. . . anyám temetésének is napja. Azért jövek a városba. Tudod, hogy minden évben meglátogattam sírját s ott értesültem a megdöbbentő nagy szerencsétlenségről.”

— „Én azt mondom, hogy önféjűsége volt az oka, s a báró ur is mindenben engedett. Szegény anyja gyakran figyelmezteté, én is tettem azt, de ő mindig önféjű volt.”

— „Hogyan?”

Mártha egész terjedelmében beszélt el az új nyereg történetét, és Czilla szerencsétlen esetét. S ezáltal mintegy önkénytelenül is elesbité Albert sajgó keblének mély fájdalmát. —

Szemei haragtól szikráztak.

— „Jobban gondolt viseltem volna én rád, Cilla!” — szólt pompán, — „de te nem akartad magad reám bizni.”

S egy rózsát, mely a fehér leplen függött leszakítva, magához vett.

— „Oh boldog!” — sóhajtott — „de boldogabb ő, miután ő még csak az élet virágait ismerte, — és most, örök világosság fényeskedjék neki.”

S nyugodtan fordult az ajtó felé.

A gyengeség órája eltűnt.

— „Mártha!” — szólt — „senkinek sem szabad tudnia, hogy itt voltam, — érted, senkinek!”

— „Ne hívjam ide a báró urat?”

— „Ne, ne!”

— „Még nem békéltek ki?”

— „Ne szólj senkinek ittléteimről!”

— „És mit mondana boldogult édes anyja ezen gyűlölködésre, oh szóljon, mit mondana a drága nagyságos aszszony?”

— „Hallgas, ne beszélj hiában, igérd meg, — hogy haligatni fogsz!”

— „Ha akarja, hallgatni fogok.”

— „Férjeddél szömben is.”

— „Semmi sem könnyebb ennél. . . de. . .”

— „Élj boldogul, felejts el mindent, kivált hogy. . . annyira megismertelek!”

Mártha csendesen kibocsátá s újból helyére sietett. A temetés után Frigyes és a Bloemerter család Alberttől egy névjegyet kaptak csak ezen betűkkel: p. e.

— „Ez mégis sok!” — kiállt fel a mélyen suttogott fiatal férj — „ilyen hideg részvétlenség minden határon túlmegy! Miért ápolja tovább is a gyűlöletet, hiszen Cilla már nem él többé?”

Bloemerter is úgy vélé, hogy túl ment már a határon az ellenségeskedés. Neje betegen feküdt. Frigyes nem akart visszatérni a kastélyba, mindenikükön a legmélyebb levertség vett erőt.

Egy drága lény elvesztése után az első percek nem a legkellemeesebbek. De még csak később, midőn az élet szokott folyamába visszatér: akkor veszi észre az ember mily hiányt hagyott maga után a szeretet lény, és csak akkor fogja még átérezni valójában, hogy előbbi boldogsága egész teljében többé vissza nem tér soha.

Hasonlít ez az állapot egy nyomasztó álomhoz, melyből ha olykor-olykor fel is ébred az ember, csak a szomorú valóság tátong feléje.

A kis Margó játszadozott, sirt, nevetett, nem is sejté, mi mindent veszített el: a boldogság legdrágább fényét: a szerető anyát.

S nem sokára egy más csapás is érte Frigvest, a vállalatok, melyek segélyével Frigyes egy kis vagyont szerzett, rosra fordultak, azon férfiu, kiben bizott, megcsalta őt s megszökött.

Dornburg vagyona adóssággal volt megterhelve — tőkéje gyorsan olvadt, s a szegény Czilla épen a kellő időben távozott el egy jobb hazába; egy gondok- és aggodalmakkal teljes élet küszöbén.

Kisebb közlemények.

— **Fölvívás.** Az 1874 ik év július 22-én 15 régi jó barát vált el Kolozsvártt egymástól, és azon alkalommal egy kötelezvényt irtak alá, melynek értelmében tiz év mulva, azaz 1884-ik év augusztus 10-én Kolozsvártt ismét egybe gyűlnek, hogy — a kötelezvény szavai szerint — tiz év mulva, mint már a társadalomban becsületes állást elfoglaló emberek egymást viszontlátva, nemes tetteknek esz-közlői lehessenek.

Mint egyik szerény tagja ezen körnek, fölvívom tehát Dr. Szongott Méné, Dr. Jánosy Béla, Végh János, ft, Dávid Sándor, Katics Ignác, Dr. Koronka Béla, Farkas Albert, Reinbold Emil, Karácsonyi Lajos m. kir. honvédhadnagy, főt. Bodossy Lajos, Vucskics Lajos, főt. Kovács Pál. Rzihovszky Akos, es Akoncz Janos urakat és barátainat, sziveskedjenek levélben engem tudatni hollétükről utca és házsám megjeiolésével, hogy ezen összjeövetel ügyében velök érintkezésbe tehessem magamat. — Nagyágon, Déva mellett, 1884. január 25-én. *Révai Károly*, m. kir. bánya hiv. tiszt.

Törvényszéki tárgyalás.

A Közművelődés mult évi 33-ik számában „Éljenek a főrendiek!” és az idei 3-ik számában „Január 12.” cím alatt megjelent vezércikkre a kolozsvári kir. ügyészség által mint politikai tartalmu cikkek kifogásoltak, miért is nevezett ügyészség a biztosítékkal nem bíró lapot, illetőleg a kiadó tulajdonostársulatot, a felelős szerkesztőt és a lap nyomtatóját a gyulafehérvári kir. járásbírósnál, mint sajtó törvényszéknél beperesítette s helyettesének, a gyulafehérvári kir. törvényszéki főügyészt, Henter Gábor urat, fölkérte.

Az ezen ügyben kitűzött tárgyalás f. évi jan. 31-én délelőtti 9 és negyed óraker vette kezdetét.

Ítéelő bíró Ince Gerő, tollnok Hajós, közvádoló Henter Gábor volt.

A vádlottak védő ügyvéde dr. Mohay Sándor, továbbá dr. Tódor József, mint főszerkesztő és Löwy Bernát mint nyomdász jelentek meg. Hasonlóképen meglehető számu haligatóság jelent meg, mely a tárgyalást a legnagyobb érdekelttséggel és osztatlan figyelemmel végig hallgatta.

Ince Gerő előadja a tárgyalandó ügy lényegét és felolvassa azután az említett incriminált kézcikket. Erre dr. Mohay Sándor felkéri a bírót a vádiratok felolvasására.

Ince Gerő felolvassa a kolozsvári kir. ügyészségnek vádlevelét, melyben kitüntetik, hogy az incriminált cikkek a zsidó és keresztény közt köthető házasságról szóló törvényjavaslatot nemcsak egyszerűen előadják, hanem politikai pártállás szempontjából meg is bírálják. Mivel azonban az említett lap, mint biztosíték nélküli lap így nem is cikket nem hozhat, azért az 1852 iki sajtó 13, 14. 28-iki §-ai, valamint a bel- és igazságügyi minis-ter 1871-iki május 14 én kelt 1498. számu rendelet ellenében sajtókihágást követett el. Ezen okból kéri az

ügyészség, miszerint a felelős szerkesztő, a társulati elnök és a nyomdász az említett §-ok által körülírt legmagasabb pénzbírságban elmarasztaltassanak és a lap megjelenése beszüntetessék addig, — míg az biztosítékot nem tesz. —

Henter Gábor: Megjegyzi, hogy az első panaszlevélben Andrásy István társulati elnök nincs felvéve — tehát abban is felveendő, — a másodikban pedig Andrásy hibásan kitett keresztnéve Istvánná kijavítandó. — Továbbá fentartja a panaszt egész terjedelmében — és kívánja, hogy mind a két panasz együttesen tárgyalassék és az ügy egy határozatban eldöntessék.

Dr. Mohay Sándor beadja a társulat elnökségétől felhatalmazását, mire a bíró az előleges formalitásokat elintézvén a tárgyalást megnyitottnak nyilvánítja és a védő ügyvédet előadására fölszólítja.

Dr. Mohay Sándor: Dr. Tódor József, mint a Közművelődés hetilap főszerkesztője, a sajtó rendtartás 34. §. a) pontja szerint a terhelő felelősséget egész terjedelmében elvállalja, míg a rom. kath. irodalmi társulat — mint kiadó és Löwy B. mint nyomtató éppen ezért és általában is a felelősséget el nem vállalják és magukat a vád által érdekelve nem érzik, mert

1. a rom. kath. irodalmi társulat, mely a hetilapnak kiadója, nem természeti, hanem jogi személy lévén, mint ilyen vétséget el sem követhet, — ezen kívül a társulat alapszabályai értelmében a Közművelődés szerkesztése az evégre felállított szerkesztőbizottság által történvén, a társulat nem tud a lapban megjelent cikkekről és ilyenek az o büne nélkül jelenhetnek meg. Ezért a társulat egyedül a lap kiadásának anyagi gondjait hordozza.

2. Löwy Bernát nem vállalja el a felelősséget, mert a sajtórendtartás 35. §. értelmében a nyomtatóra nézve az itt a, b, c, ben körülírt feltételek teljességgel fenn nem forognak. Az irodalmi társulat alapszabályait bemutván 2. alatt.

A rom. kath. irod. társ. kiadója és Löwy Bernát csak nyomtatója a lapnak tehát már ezokon kéri, hogy az idézett számu panasz alól feloldoztassanak.

Dr. Tódor József, valamint szükség esetére a többi panaszlott is az ügy érdemében a következőket jegyzik meg:

1. A sajtó rendtartás 13. §. melynek áthágásáról a panaszokban szó van, oly nyomtatványok után kívánja a kiszabott biztosítvány letételét, mely a politikai napi eseményeket tárgyalja politikai vagy társadalmi kérdésekkel foglalkozik.

Ezen szakasz szövegezéséből kitetszik az, hogy csakis azon nyomtatványok biztosíték kötelesek, melyek állandóan tartalmazznak jelzett irányu közleményeket és a melyeknek állandó célja ezen megbeszélése. — mert a fogla közás kifejezést csakis oly esetre alkalmazhatni, midőn a foglalkozás tárgya rendszeresen műveltetik.

A Közművelődés nem tartozik azon lapok közé, mely politikai tartalmat állandóan és kitűzött feladatul ölelne fel, következőleg a bizonyítvány letétele okszerűleg nem is követelhető.

És ezt különösen hangsúlyozni kívánjuk, hogy a sajtó rendtartás csakis az oly lapokra szab ez irányba büntetést, mely biztosíték köteles volta mellett, biztosítékot nem tesz, holott a sajtó rendtartás oly intézkedését nem ismerjük, mely általában nem biztosíték köteles lapra nézve büntetést szabna, ha az elvétre után a sajtó rendtartás 13 §-ában körülírt kérdéseket tárgyalna is néha-néha.

Egyébiránt megjegyezzük azt, hogy a sajtó rendtartást 13 §-ának intézkedései jelenleg csakis a szorosán vett politikai tartalmú időszakos nyomtatványokra nerverhet alkalmazást, holott a társadalmi és egyéb kérdésekre vonatkozólag a gyakorlat és az 1867 óta felmerült szabadelvű irányzat foityán rég hatáson kívül vannak, úgy hogy széltén ez országban szabadon jelennek meg időszakos nyomtatványok, melyek társadalmi kérdéseket fejtegetnek, egyháziügyi feladatokat oldanak meg, — anélkül, hogy valakinek eszébe jutna az ilyeneket biztosíték kötelezettség alá vonni.

Ezekután megjegyezzük, hogy az inkriminált cikkekben a Közművelődés nem foglal, mint az ügyészi feljelentés mondja, politikai pártállást: — hanem e cikkek egy kanonjogi kérdésnek napirenden levő fejtegetése és rendezése szempontjából foglal el nem politikai pártállást, hanem oly állást, mely egyházi jogi tekintetben való meggyőződést nyilvánít, hozzá fűzve a fölött érzett megelégedésének kijelentését, hogy az ezen egyházi jogi téma napi rendre hozott törvényhozási tárgyalásánál, a tényezők egyike a keresztény egyház jogelveinek szigorú megtartásával örvendeztette meg az ország keresztény lakóit.

A tények egyszerű előadásán kívül a kérdéses cikkek egyebet mint a mi fennebb jeleztetett, — nem tartalmaznak. A királyi ügyészi panasz azon kívánalma, hogy a Közművelődés megjelenése biztosíték letételéig beszüntetessék, minden törvényes alapot nélkülöz, mert nem lévén általában biztosíték köteles, ilyennek letételére, egy esetleg felmerült incidens alkalmából nem kötelezhető: mert ha feltéve, de meg nem engedve, az inkriminált cikkek politikai tartalmuak volnának is, legfőlebb az ilyen cikkektől való eltiltás foglalna helyét.

Beismervén, hogy az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat a Közművelődés című heti közlőnynek kiadó tulajdonosa, hogy e társulat jelenlegi és a cikkek megjelenés kori elnöke és mint ilyen képviselője Andrásy István kanonok ur és hogy említett közlőny nyomtatója Lövy Bernát és hogy az említett közlőnynek felelős szerkesztője Dr. Tódor József:

Mint hogy az idézett közlőnyben sem az 53-iki, sem a 3-iki számában oly közlemény nem jelent meg, mely csak akkor jelenthetnék meg, ha biztosíték levolta téve, kérem védencczeimet felmenteni.

H e n t e r G á b o r : Tudomásul vétetik a királyi ügyészség részéről az, hogy Dr. Tódor József ur az incziminált lapok, illetőleg azok tartalmáért a felelősséget elvállalja, mely felelősségre egyébiránt felelős szerkesztői állása is kötelezte.

Az első panasz annyiban lett kiegészítve, a mennyiben az irodalmi társulat mint jogi személye, jogi képviselője

Andrásy István kanonok ur személyében megneveztetett és tudomásul veszem ennek beismerésül; Lövy B. urnak a panaszoltak sorából való menekülni akarásából felhozatik, miszerint a védelem részéről érdekében felhozott 35.ik §. a nyomtatványok büntetésre méltó voltáról szól, jelen panaszok tárgyát azonban a sajtó rendtartás áthágása képezi, nem pedig a nyomtatványok büntetésre méltó volta, a miért Lövy B. urra is jelen esetben a sajtó rendtartás 28 §-a mérvadó. A védelem részéről tagadásba-vétetvén az, hogy a közreadott cikkek politikai tartalmuak lennének, és az állítatik, hogy ezen cikkek canonjogi kérdés megvitatása érdekében adattak volna közre, megjegyeztetik erre nézve, hogy a kérdéselt cikkek mindegyike a főrendiháznak azon határozataira vonatkozik, melyek szerint a kormánynak az ugynevezett zsidó házassági törvényjavaslata visszautasítottatik, az utolsó cikk nyíltan kifejezi, hogy a törvényjavaslat a magyar haza jól felfogott érdekeivel homlokegyenest ellenkező intézményt foglal magában, a javaslat visszautasítását dicseri és e törvényjavaslat elnemfogadását az ország székségletének tartja, minthogy az ily tartalmú értekezések méltán tekintendő politikai jellegűeknek, úgy vélem, hogy a panaszokban megjelölt cikkek a sajtó rendtartás 13 §-usa értelmében csak oly lapban lettek volna közre adhatók mely biztosítékkal bír. Miután a Közművelődés biztosítékot nem tett le, ezen cikkek közreadása által a sajtórendszabály elleni áthágást követett el, a miért tekintettel arra, hogy ezen áthágás ismételve van, a k. lozsvári királyi ügyész panaszait szó szerint fentartva, mint annak képviselője kérem Dr. Tódor József, Andrásy István és Lövy Bernát urakat az első panaszban kihágásért egyenként 50 frt, a másodbéli kihágásért egyenként 450 frt pénzbüntetésekre elmarasztalni és különösen kérem az 1871-iki május hó 14-én 1498 szám alatt kelt bel- és igazságügyminiszteri rendelet 5 §-usa értelmében a Közművelődés című lapot a sajtó rendtartás 14. §-sa utótelében körülírt biztosíték letételéig betiltani.

Dr. M o h a y S á n d o r védő ügyvéd: Egyebekben az ügyészi érveléssel szemben is megaskodik az eddig kifejtettekhez s megjegyzi, miként Andrásy István kanonok ur a panaszban mint az erdélyi rom. kath. társulat elnöke idéztetett meg, ő saját személyét illetőleg nem is vádoltatott, következőleg a személye ellen kívánt büntetés minden következetességet nélkülöz.

Elmarasztalás esetére enyhítő körülményül szolgálhat azon körülmény is, melynélfogva a Közművelődés szerkesztője a közleményekre nézve azon meggyőződésben volt és van, hogy azok nem politikai tartalmuak. Költségül Andrásy István ur részére 10 frtot Dr. Tódor József ur részére 20 frtot és Lövy Bernát ur részére 10 frtot kéri utalványoztatni.

I n c z e G e r ő mint vizsgáló bíró felszólítja a vádlottakat saját nézetöknek előadására, mire Dr. Tódor József felszólal.

Dr. Tódor József: az ügyvédelmére fentartja Dr. Mohay Sándor védő ur által felhozott érveket a kifogsolt cikkek csakugyan nem tartalmaznak szigoruan véve

politikát és a sajtórendtartás, mely 1852-ben kiadott és melynek alapján sem vallási, sem társadalmi ügyeket közzélni nem szabad, már rég elavult és nem illő a mostani törvények keretébe, tehát betűszerint nem is vehető, mert Magyarország újja születése óta ilyen elavult törv. alapján itélni, nem volna a magyar igazságszolgáltatás szellemének megfelelő és épen azért mivel azon törvény, melynek áthágása állítottatik elavult és a magyar igazságszolgáltatás keretébe illemlőnem lévén, folyamodik nem annyira az észhez, mint inkább a bíró szíve és hazafiasságához szolván, hogy attól eltekintve újabb jogi érzet szempontjából felfogván az esetet, s a szerint méltányolva a nem politikai, csak hazafias irányú cikkeket, vádlottaknak felmentését kéri.

Löwy Bernát: Előadja, hogy ő mint nyomdabérlő szerződés alapján nyomtatja a lapot, melynek tartalma nem tőle függ. A lapba felvett cikkeket nem vizsgálhatja és ennél fogva hibásnak sem érzi magát.

Henter Gábor: Dr. Tódor József ur észrevételeire arra nézve, hogy a mostani esetre az 1852-ből származott sajtórendtartás, mely elavult volna, alkalmaztatik azt jeggzi meg, hogy ennek elavulása nem áll, mert 1871-ben ugyanazon rendszabály megerősített és az 1880. t. c. XXXVII. 7. §. által fentartott a régi törvény és mivel nincs más szerint kell itélni. Löwy Bernát mint nyomdász felelős marad, mert ott van a neve a lapon és azon a bérleti viszony nem változtat.

Miután vádlottak részéről egyéb nem adatik elő, **Incze Gerő** bíró ő felsége a király nevében a gyulafehérvári törvényszék mint sajtó bíróság ítéletét mondja ki, mely szerint az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat: mint a Közművelődés tulajdonos kiadója és Löwy Bernát mint nyomtatója a sajtórendtartás 13. 14. és 28-ik §§-ok értelmében az azokban körülírt kihágásban hibásnak mondatnak ki, Dr. Tódor József pedig úgy mint főszerkesztő és mint társulati alelnök a vád alól felmentetik. — A kihágásban hibásnak kimondott vádlottakra nézve következő büntetés mondatik ki: Az erdélyi irodalmi társulat, melyért felelős az elnök 30 frtnyi. Löwy Bernát nyomdász 20 forintnyi pénzbírságban marasztaltatnak el. — Nemfizetés esetében 10 forintért számítandó egy napi fogság kirovandónak mondatik ki. A Közművelődésre nézve pedig kimondatik, hogy az csak akkor szüntettetik meg, hogy ha még egyszer ily cikket hoz, — mostani alkalomból pedig nem. Az ítélet indokolására felhozatik, hogy a cikkek egész tartalma bizonyítja, hogy politikával foglalkozik, — mert nézeti bírálatot nyilvánított ki. — A hivatolt §. sok értelmében a kiadó és a nyomtató felelőséggel tartoznak az áthágásért, tehát ők büntetendők, — az enyhítő körülményeket azonban tekintetbe vévén, nem alkalmaztatik szigorú büntetés. Dr. Tódor József az ő személyére kimondott ítéletnek részébe belényugszik, — míg ellenben úgy az államügyész valamint az elítéltek fellebezésüket bejelentik.

Mire a tárgyalás déli 12 órakor befejeztetett.

Irodalom.

Megjelent a „Haviközlöny az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből.” VII. évf. jan. füzet. Szerkeszti Tokody Ödön. Tartalom: 1. A tűz és gyertyaszentelés Nagyszombaton. 2. A sz. olajok az egyházi liturgiában. 3. A „büntárs feloldozásának” egy esete — 4. Az egyszerű fogadalom mint tiltó házassági akadály. — 5. Hitelemzői előadások az esküőről. — 6. A sz. officium 2 határozata. — 7. A breviarium és missale új speciál-rubrikái. — 8. Decretumok. — 9. Ministeri rendelet az iskolák és tanítók jövedelménnk összeírásáról. 10. A magyar Curia döntvényeiből. — 11. Tárca. — Megjelenik minden hónapban. Ara egész evre 4 frt, félévre 2 frt. egyes füzet 50 kr. Megrendelhető Temesvárt a csanád-megyei nyomdában.

b. „Jézus sz. szívének Hírnöke.” Havifolyóirat az imaapostolságnak és Jézus szent szíve tiszteletének terjesztésére és ápolására. Szerkeszti Tóth Mike — Jézust t. tagja. Tartalom: 1. A megnyilt eden. — 2. Jézus sz. szíve tiszteletének időszerűsége. — 3. Jézus sz. szívének virágos kertje hazánkban. — 4. Öröm és fájdalom. — 5. Jézus sz. Szívének örömei. — 6. A világ világossága. — 7. Jézus szent Szívének áldásai. — 8. Egy anya könnyei. — 9. A hitélet mozzanatai hazánkban. — 10. Jézus szívének kedveltjei. — 11. Az életből. II. 3 — 13. Jézus sz. Szívéhez, — 13. Jézus Krisztus helytartója. E folyóirat egész évi ára 1 frt. 50 kr.

c. „Élet és irodalom”. Szépirodalmi és társadalmi hetiközlöny. I. évf. 4. 5. szám. Szerkeszti és kiadja Korbuly József. Az ötödik szám tartalma: 1. A magyar nép erkölcsrajzához. — 2. Láda! kérnek. Jösz-e? 3. A dereshaj mi más volna? 4. Szinte feláldozták. 5. Cenei Beatrix. 6. Házi gyógyszer. 7. Irodalom. Farsangi krónika. Színház. Különfélék. A színes borítékkal ellátott, csinos kiállítású hetiközlöny előfizetési ára: Egész evre 6 frt. Félévre 3 frt. Negyedévre 1 frt 50 kr. Ajáljuk olvasóink becses figyelmébe.

A napi események köréből.

— **Beperelettünk.** Nehogy újra valamely §-us nem vélt kalodájába kerüljünk, hát csak mint napihirt hozzuk t. olvasóink becses tudomására, hogy lapunk a mult évi 53. számban „Éljenek a főrendiek!” és a folyó évi 3. számban „Január 12.” cím alatt közöltékért a kir. ügyészség részéről a helyi járásbírósnágnál, azért, mert nevezett cikkek állítólag politikai tartalmuak leunének, beperlettetett. Január 31-én volt az ügy tárgyalása, melyről kimerítő tudósítást vehetnek t. olvasóink a „Kisebb Közlemények” rovata alatt közlötték-ből,

— **Gyász hír.** **Br. Jósika Lajos** v. b. t. tanácsos ur ő excellentiájának, statusgyűlésünk világi elnökének neje **Bethlen Adél** grófnő, csillagkeresztes hölgy, január 28-án Kolozsvárt elhunyt. A mélyen valóságos, áldott lelkü elhunytban az egyház és szenvedő emberiség egyik legbőkezeűbb jötevőjét gyászolja. A temetés 30-án, a Requiem pedig 31-én ment végbe Kolozsvárt. Mindkét egyházi szertartást püspök urunk ő nagyméltósága vegezte fényes ségedlettel. R. i. p.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA. FÁBIAN SANDOR. GIDÓFALVY GERGELY. STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott a püsp. lye. nyomda gyorsajtóján (gy.-Fehérvárt).